

- ❖ **Відокремлений член речення** – це другорядні члени речення , які для підсилення смислової ролі в усному мовленні виділяються інтонацією, на письмі-комами.
- ❖ Мають відокремлення значення *додаткового повідомлення*.
- ❖ Є **відокремлені** члени речення (означення, прикладка, обставина) та **відокремлені уточнювальні** (додатки, обставини).

Відокремлені члени речення

Відокремлені означення

Спосіб вираження

- ❖ Дієприкметниковий зворот
  - ❖ Прикладка поширена
  - ❖ Прикметник
- ❖ Прикметникова сполука

Відокремлені обставини

Спосіб вираження

❖ Дієприслівниковий зворот

Речення, яке має будь-яку конструкцію (спосіб вираження відокремленого члена) називається **простим ускладненим**

Відокремлені члени речення

Відокремлені означення

- **Світ, ОПОВИТИЙ**
КРАСОЮ, задрімав у сні
(дієприкметниковий зворот)
- **У рань, СВІЖУ ТА**
ПРОЗОРУ, навколо тихо (прикметники).
- **Іванко, СТАРША**
СЕСТРА, завжди моя
підтримка і опора
(прикладка).
- **Ялинки, МОКРІ ВІД**
ГУСТОГО ТУМАНУ,
похилили гілочки
(прикметникова сполука).

Відокремлені обставини

Тарас трохи постояв,
НІЯКОВО
ПОПРОЩАВШИСЬ ,
пішов з хати

(дієприслівниковий зворот).

ШИРОКО НАРАСТАЮЧИ І
МІЦНІЮЧИ, мелодія
розгорталась у могутнє море.
(дієприслівниковий зворот).

Кома при відокремлених означеннях

1. Якщо дієприкметниковий зворот або прикметниковий, стоїть після означуваного слова(слово, яке пояснює): *Твір, написаний дівчиною, потрапив у газету. Дерева, мокрі від дощу, плакали.*
2. Якщо означення відносяться до особового займенника (1,2, 3-я особа) (незалежно від позиції): *Вона, сильна і вправна, працювала швидко. Самотній і сумний, він ще довго сидів уночі.*
3. Якщо означення є непоширеним прикметником(дієприкметником) і стоїть після іменника, перед яким є вже залежне означення: *Біжить степова дорога, покручена, запетльована, як слід звіра.*
4. Якщо означення поширені і стоять перед означуваним словом і мають відтінок причини або умови: *Зайнятий роботою, працівник не помічав нічого (відтінок причини).*

Ці відокремлені означення є узгодженими (стоять у тому ж роді, числі, відмінку, що й означуване слово).

Кома при відокремлених означеннях

- **Запам'ятай:** означення , виражене дієприкметниковим зворотом, яке стоїть перед означуваним словом, не відокремлюється і тоді речення називається *ускладненим невідокремленим означенням*.
- **ОПОВИТИЙ ТИШЕЮ** степ спить (означення невідокремлене).
- Степ, **ОПОВИТИЙ ТИШЕЮ**, спить (відокремлене означення).

Кома при відокремлених означеннях

1. Коли означення пояснює власні назви: *Іван*, **У СОЛДАТСЬКІЙ ШИНЕЛІ**, поспішав на вокзал. *Київ*, **У ТЕМРЯВІ НІЧНІЙ**, здавався чарівним.
2. Коли означення відносяться до займенників: *Вони*, **У ШАПКАХ**, **У ПІДЖАКАХ**, сиділи за книжками.
3. Коли стоїть означення в одному ряду з узгодженим означенням: *Стоять у шинелях*, **ЗАБРЬОХАНІ, БЕЗ ШАПОК**.
4. Означення, виражене порівняльним зворотом, відокремлюється завжди: *Стукнувшись об пом'яті*, **НІБИ ПОШМАТОВАНІ ЗУБАМИ**, дошки помосту, паром зупинився.

Ці відокремлені означення є **неузгодженими** (виражені іменниками в непрямих відмінках з прийменником і без).

Кома при відокремлених прикладках (поширених)

1. Прикладка виражена іменником-загальною назвою, якщо стоїть після означуваного слова: Капітан, **СМІЛИВИЙ ВОЇН**, ніколи не розгублювався у бою. Ми, **МОЛОДІ ХІРУРГИ**, вчилися майстерності (це речення ускладнені поширеною прикладкою).
2. Прикладка стоїть перед означуваним словом : **ПРИРОДНИЙ СПІВАК**, він любив народні пісні.
3. Якщо прикладка приєднується до означуваного слова за допомогою слів *або, чи, тобто, наприклад, а саме, зокрема, на прізвище*: До нас у клас прийшов хлопчик, **НА ПРІЗВИЩЕ ШИЯН**. До класу зайшов учитель , **А САМЕ СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ**.
4. Якщо прикладка має відтінок причини і стоїть перед власною назвою. **СИН ТИТАРЯ**, Паво Грабовський пізнав злидні з дитинства.
5. Надія Миколаївна, **ВЧИТЕЛЬ МАТЕМАТИКИ**, розповідала цікаво. -
Вчитель математики Надія Миколаївна розповідала цікаво.

Домашнє завдання

- Підручник Тихоша:
- Вправа **397, 404, 409** (усно).
- Вправа **399, 401** (письмово, підкреслити відокремлені означення).
- Скласти **12** речень з відокремленими означеннями (підкреслити , у дужках пояснити за яким правилом складено).